

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Nagy Éva Anna jogtanácsos által képviselt **Nemzetbiztonsági Szakszolgálat** (1399 Budapest 62., Pf. 710.) felperesnek a Herke és Szabó Ügyvédi Iroda által képviselt alperes neve (alperes címe) alperes elleni kötbér megfizetése iránti perében a Fővárosi Törvényszék 2017. december 12. napján kelt 62.P.25.732/2012/95. számú ítélete ellen az alperes 96. sorszám alatti fellebbezése folytán meghozta az alábbi

í t é l e t e t:

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett rendelkezéseit helybenhagyja.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg 15 napon belül a felperesnek 97.000 (azaz kilencvenhétezer) Ft másodfokú perköltséget.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében késedelmi kötbér címén 30.933.378 Ft és annak 2012. július 21. napjától járó, a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 301/A. § (2) bekezdése szerinti törvényes kamata és a perköltség megfizetésére kérte az alperest kötelezni. A perköltségként felmerült ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet alapján kérte megállapítani. Keresetében előadta, hogy az alperessel 2011. február 21. napján építési szerződést kötött, azonban az alperes a **cím1** szám alatti kivitelezést 31 napos, az **cím2** és a **cím3** kivitelezést 46-46 napos késedelemmel teljesítette. A késedelemből a felperes a **cím1** objektum tekintetében 18, az **cím2** objektum tekintetében 17, a **cím3** objektum tekintetében pedig 22 kötbérmentes napot fogadott el. Álláspontja szerint a további késedelem az alperesnek felróható okból következett be. Ennek oka, hogy az alperes későn kezdte meg a munkát, a szerződés 9.1. pontja szerint a dolgozók névsorát későn adta át a felperesnek ellenőrzésre, a munkát rosszul szervezte meg, a helyszíni bejáráson való részvételt elmulasztotta, és a létszámot alul szervezte. Erre tekintettel nem ismerte el kötbérmentes időszaknak a munkaerő-átcsoportosításból eredő 18 napos késedelmet, az **cím2** objektumnál a felület egyenetlensége miatti többlet lakatos munkából eredő 23,7 napos késedelmet, továbbá a **cím3** objektumnál a homlokzati felület síkfogasságából adódó többlet lakatos munka miatt 13,2 napos késedelmet.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte. A perköltségként érvényesített ügyvédi munkadíjat a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet szerint kérte megállapítani. Álláspontja szerint az objektív késedelemből le kell vonni azokat a napokat, amelyeken a felperes akadályozta a kivitelezést. Így a **cím1** épület tekintetében 18 napot, az **cím2** ingatlan tekintetében 23,7 napot, a **cím3** objektumnál pedig 26,2 napot. Arra hivatkozott, hogy a munkaterületet annak átadását követően a felperes korlátozta, a projekt előkészítése és a pályázati kiírás sem volt megfelelő, mert ha megfelelő lett volna, akkor pótmunkákra sem került volna sor. A felperes elmulasztotta a tervellenőrzést, ami szintén terhére esik, figyelemmel a 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet alapján. Kifejtette, hogy cím2-n 2011. március 2-től 2011. május 31. napjáig az alperes munkavállalói nem tudtak napi 12 órát dolgozni, mert a felperes a munkavégzést csak

délután 15 óráig engedte. Az alperes valamennyi objektum tekintetében kérte a 12 órás munkavégzés lehetőségét, de csak az **cím2** objektumra kapta azt meg. A 30 napos beléptetési listák ellenőrzésére az ügyintézési határidőt a felperes 5 nappal túllépte, ami szintén 5 nap késedelmet jelentett. A garázskapuk cseréje miatt 11 nap késedelem állapítható meg. Ehhez adódtak még a pótmunkák és a műszaki szükségszerűségből adódó többletmunkák. Az alperes hivatkozott az általa felkért magánszakértő véleményére, mely szerint a felvonultatott létszámmal napi 12 órás munkavégzés mellett a tényleges munkakezdéstől a határidő végéig még végezhetett volna a kivitelezéssel, vagyis az objektív késedelem ledolgozható lett volna. Az általa felvonultatott létszámmal tehát megvalósíthatta volna a szerződésben vállalt műszaki tartalmat, ha nincs a felperes oldaláról akadályozó körülmény. A pótmunkák időszükségletét a magánszakvélemény alapján a **cím1** objektum esetén 3 munkanapban, az **cím2** objektum esetén 8 munkanapban, a cím3-nál pedig 22 munkanapban határozta meg.

A felperes követelésével szemben beszámítási kifogást is előterjesztett. Előadta, hogy mindhárom munkaterületen pótmunkák szükségessége merült fel 9.172.373 Ft + áfa összegben, amelyet a régi Ptk. 296. § (1) bekezdése alapján be kíván számítani a felperes követelésével szemben.

Az alperes a pótmunkák körében a **cím1**-n a következőket jelölte meg: járdakészítés (55.829 Ft anyag-, és 36.592 Ft munkadíj), ablakpárkány alatt elhelyezett párkányfogadó elem elhelyezése, párkánylemez készítése (542.032 Ft anyag-, és 310.119 Ft munkadíj), főbejárat átalakítása (463.842 Ft anyag-, és 115.475 Ft munkadíj), függönyfal megtámasztás (184.962 Ft anyag-, és 345.688 Ft munkadíj), melyekből levonódik a gépészet 23.100 Ft anyag-, és 216.128 Ft munkadíja. Az **cím2** objektum tekintetében az alperes által előadott pótmunkák a következők: klíma alapozás (45.510 Ft anyag-, és 41.238 Ft munkadíj), előtető bontás és visszaépítés, választópárkány fedése, szúnyogháló bontása és keretes szúnyogháló felszerelése (611.363 Ft anyag-, és 436.767 Ft munkadíj), létra áthelyezés (78.880 Ft munkadíj), homlokzat (394.794 Ft anyag-, és 1.269.772 Ft munkadíj), melyből levonásra került a gépészet 168.245 Ft anyag-, és 235.443 Ft munkadíja. A **cím3** objektum tekintetében az alperes által megjelölt pótmunkák: járdakészítés (119.800 Ft anyag-, és 618.550 Ft munkadíj), létra átépítés (7.812 Ft anyag-, és 79.130 Ft munkadíj), homlokzat (602.000 Ft anyag-, és 3.543.750 Ft munkadíj), melyből levonásra került a gépészet 40.700 Ft anyag-, és 47.916 Ft munkadíja.

A felperes az alperes beszámítását összesen nettó 2.653.801 Ft-ban fogadta el (a **cím1** objektumnál 910.412 Ft anyag- és 236.601 Ft munkadíj, az **cím2** objektumnál 533.725 Ft anyag- és 258.289 Ft munkadíj, a **cím3** objektumnál 117.400 Ft anyag- és 597.374 Ft munkadíj alapján).

Az elsőfokú bíróság ítéletében kötelezte az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 3.879.674 Ft-ot és ennek 2012. július 21. napjától 2013. június 30. napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamat 7 %-kal növelt mértékű, míg 2013. július 1. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamat 8%-kal növelt mértékű késedelmi kamatát, valamint 557.150 Ft perköltséget. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Kötelezte az alperest, hogy fizessen meg az államnak külön felhívásra 187.500 Ft feljegyzett eljárási illetéket, míg 1.312.500 Ft feljegyzett illeték az állam terhén marad.

Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a felperes a **cím1** szám alatti objektuma C épület homlokzat és lapostető utólagos hőszigetelésének és homlokzati nyílászárók cseréjének kivitelezése, az **cím2** objektuma III. számú épület homlokzat és lapostető

utólagos hőszigetelésének, valamint garázkapu cseréjének kivitelezése, továbbá a cím3 alatti objektuma R épület homlokzat utólagos hőszigetelésének kivitelezése tárgyában a 143/2004. (IV.29.) Korm. rendelet szerinti beszerzési eljárást folytatott le.

A beszerzési eljárásban a felperes ajánlattételi felhívást bocsátott ki. Az Ajánlattételi felhívás 10. z) pontja szerint az ajánlatkérő hétvégén, illetve munkaszüneti napon csak indokolt esetben biztosítja a munkavégzés lehetőségét, amelyre vonatkozóan ajánlattevőnek külön engedélyt kell kérnie ajánlatkérőtől. Az ajánlattételi felhívás 1. számú mellékletét képező, „Ajánlatkérői műszaki elvárások” ismertetője 3.1. pontja alapján a nyertes ajánlattevőnek a feladat során komplex módon kell eljárnia, ezért az ajánlatban minden olyan munkát, tevékenységet be kell állítani, amely a teljes körű megvalósításhoz, a hiánytalan használatbavételhez, valamint a szerkezetek üzemeltetéséhez, karbantartásához szükséges. Az ajánlatnak mind műszakilag, mind pénzügyileg teljesnek kell lennie, a pályázó hibájára visszavezethető esetben nem kerül sor szerződésmódosításra. A 3.2. pont szerint az árajánlatban az ajánlattevőnek 1 db opciós tételcsoportot kell szerepeltetnie „Opciók” fejezetcím alatt. Az opciós tételeket a költségvetési főösszesítőben nem kell megadni, mivel azokat egyenként is különálló tételeként kell kezelni. Az ajánlattevőnek „Opció 1” címszó alatt kell szerepeltetnie a helyszíni bejárás során tapasztaltak alapján az olyan egyéb feladatokat, amelyek elvégzését az ajánlattevő szükségesnek tartja és amelyek a beruházás tárgyát érintik, illetve azzal műszakilag szoros kapcsolatba hozhatók. A 4. pont alapján a kivitelezés teljes idejére sávós ütemtervet kell benyújtani. A Nyertes ajánlattevő feladatai elnevezésű melléklet 1. pontja előírja, hogy a munkaterületet és a felvonulási területet le kell határolni. Munkavégzés csak a megfelelően kialakított, a megrendelő által átvett lehatárolás esetén végezhető. A melléklet 2. pontja szerint a vállalkozó és dolgozói a helyszíni bejárás és a kivitelezés folyamán csak a megbízó által biztosított kísérek jelenlétében tartózkodhatnak, dolgozhatnak az objektum területén. A kíséret megszervezhetősége érdekében a vállalkozó köteles az adott hétre vonatkozó ütemtervet az azt megelőző csütörtök 12.00 óráig a megrendelő részére faxon eljuttatni. Jeleznie kell továbbá azt is, hogy kíván-e az adott héten, hétvégén munkát végezni. A megrendelő a fenti kötelezettségek elmulasztásából eredő költségeit (a kíséret felesleges biztosításának költségeit) továbbhárítja. A melléklet 3. pontja rögzíti, hogy a vállalkozónak és az alvállalkozóinak a beléptetés ellenőrzéséhez szükséges adatokat tartalmazó listákat és a titoktartási nyilatkozatokat az ajánlattal együtt kell benyújtani. A benyújtott listák ellenőrzési ideje - az azon szereplő személyek létszámától függetlenül - legalább 30 naptári napot vesz igénybe. Az ellenőrzés gyorsítására nincs, illetve nem lesz mód. Az ajánlattételi felhívás 9. számú mellékletét képezte az átalánydíjas építési szerződés tervezete.

Az ajánlatkérő felperes a beszerzési eljárás során mindhárom helyszín tekintetében helyszíni bejárást tartott, melyeken az alperes nem vett részt. A beszerzési eljárás során az ajánlattevőknek biztosította felperes, hogy kérdéseket tegyenek fel a tervdokumentációval kapcsolatban. Azon kérdésre, mely szerint mik a munkavégzés esetleges időbeli korlátai a felperes azt válaszolta, hogy naponta 7.00 - 19.00 óra között lehet munkát végezni, továbbá a hétvégi munkavégzést is lehetővé teszi, amennyiben azt a leadott heti, aktualizált ütemtervben előre jelzik.

Az alperes ajánlattételi dokumentációjában teljes körűségi nyilatkozatot adott, mely szerint az általa adott árajánlat a kiviteli tervdokumentációra nézve teljes körű. A kivitelezési munkákra összesen bruttó 150.361.475 Ft összegben adott ajánlatot. A felperes által

megadott költségvetés beárazásán túl az alperes „Opció1” címszó alatt az általa szükségesnek tartott, a beruházás tárgyát érintő, illetve azzal műszakilag szoros kapcsolatba hozható, a kiviteli tervdokumentációban szereplő tételekkel, „Opció 2” címszó alatt pedig az egyéb módon szükségesnek ítélt tételekkel egészíthette ki az ajánlatát. Az alperes az ajánlati dokumentációjához csatolta mindhárom munkaterület vonatkozásában a sávós ütemtervét, amely nem tartalmazta a szakmák felsorolását, a létszámot, a tervezett munkaszüneti napokat és a napi munkavégzés tervezett időtartamát sem. Az alperes ajánlattételi dokumentációjának részét képezte a megkötni kívánt szerződéstervezet, melynek 2. pontja szerint az építési szerződés átalánydíjas szerződés.

A beszerzési eljárás nyertes ajánlattevője az alperes lett. A felperes és az alperes 210/A-21-11/2011. számon, 2011. február 21. napján építési szerződést kötöttek (a továbbiakban: szerződés), melyben a felperes, mint megrendelő megrendelte, az alperes, mint vállalkozó pedig elvállalta a cím1 alatti objektum C épület homlokzat és lapostető utólagos hőszigetelésének és a homlokzati nyílászárók cseréjének, továbbá az cím2 objektum III. számú épület homlokzat és lapostető utólagos hőszigetelésének, valamint a garázkapu cseréjének és a cím3 alatti objektum R épület homlokzat utólagos hőszigetelésének kivitelezését a szerződés elválaszthatatlan részét képező ajánlattételi felhívás, valamint a vállalkozó 2010. december 14-én kelt ajánlata alapján. A szerződés 2. pontja szerint az alperest a szerződésben meghatározott feladatok szerződésszerű teljesítése esetén átalánydíjas elszámolás keretében bruttó 150.361.475 Ft vállalkozói díj illeti meg. A szerződés 3.1. pontja szerint a teljesítési határidő a cím1 épület tekintetében 2011. június 22., az cím2 épület esetében 2011. június 7., a cím3 épület esetében pedig 2011. június 7. napja volt. A szerződés 3.2. pontja szerint a vállalkozó köteles sávós ütemtervet készíteni, amely a szerződés mellékletét képezi, és amelyet a munka előrehaladásával minden héten - az aktuális hét előtti csütörtökön - aktualizálnia kell. A 3.3 pont alapján a vállalkozó tudomásul veszi, hogy a munkaterületet nem kizárólagos használatra kapta, és a munkát a megrendelővel együttműködésben kell elvégeznie. A szerződés 4. pontja alapján a vállalkozó a szerződés elválaszthatatlan részét képező dokumentációkban foglaltak alapján köteles az 1. pont szerinti munkákat elvégezni.

A 4.5. pont előírja, hogy a vállalkozó az elfogadásra került tervdokumentációban szereplő munkák mellett minden olyan, az általa végzett munkálatokkal kapcsolatban felmerülő pótmunka elvégzésére kötelezettséget vállal, amely az objektumon belül, annak rendeltetészerű üzemeltetéséhez megrendelő részéről pótigényként felmerül és műszakilag magvalósítható. A pótmunka elszámolása során az 1. pontban hivatkozott dokumentumokban szereplő egységárakat a vállalkozó nem jogosult módosítani.

A 6.9. pont szerint a vállalkozó köteles munkáját olyan gondosan megszervezni, hogy minden előre látható akadály időben megszüntethető legyen, ennek érdekében megrendelő figyelmét ezen akadályoztatásokra időben felhívni, illetve az akadályoztatás bekövetkezését követő 24 órán belül megrendelőt faxon írásban értesíteni.

A 8.5 pont alapján a vállalkozó a neki felróható késedelmes teljesítés esetén naponta a szerződésben meghatározott bruttó vállalkozói díj 1%-ának megfelelő összeget köteles fizetni a megrendelő részére. A szerződés 9.1. pontja rögzíti, hogy a vállalkozó a megrendelő objektumának területére belépő dolgozóinak névsorát és az azonosításukra alkalmas adatokat, valamint a munkavégzéshez használt gépkocsik típusát és rendszámát megrendelőnek a szerződéskötést követően 3 munkanapon belül írásban átadja. A vállalkozó tudomásul veszi, hogy kizárólag megrendelő biztonsági ellenőrzése után jóváhagyott személyeket alkalmazhat a munkaterületen. A 11.2 pont szerint a vállalkozó legkésőbb 5 naptári napon belül írásban vagy faxon köteles megrendelő felé közölni a

módosítás következményeit (árnövekedés, árcsökkenés, határidő változás, egyéb) és egyben szerződésmódosítási ajánlatát megtenni.

A felperes 2011. március 2. napján szerződésszerűen átadta az alperesnek a munkaterületeket. Az alperesi munkavégzés tényleges megkezdésére azonban - a dolgozók felperes általi bevizsgálása miatt - az **cím2** munkaterületen 2011. április 13-ával, a **cím1** munkaterületen 2011. április 19-ével, a **cím3** munkaterületen pedig 2011. április 26-ával került csak sor.

A munkák megkezdése után az alperes többször jelezte felperesnek, hogy kéri mindhárom objektum tekintetében a reggel 7.00 órától este 19.00 óráig vagy legalább 17.00-18.00 óráig való munkavégzés lehetőségének biztosítását. A felperes az **cím2** objektumon 2011. május 31. napjáig a munkaidőt reggel 7.00-tól délután 15.30-ig biztosította, mely napi munkaidőt a felperes az alperes többszöri kérésére tekintettel 2011. június 1. napjától reggel 7.30-tól este 19.30-ig növelte meg és egyben tájékoztatta az alperest, hogy a másik két helyszínen a hosszabbított, 7.00-19.00 óráig történő munkavégzésnek nincs akadálya. Az alperes a kivitelezés ideje alatt többször jelezte a felperes felé az objektumokba való beléptetési nehézségeket és az egyes objektumokba való alperesi dolgozók be nem engedésének tényét.

Az alperes a szerződéses teljesítési határidőt nem tartotta be, melyre vonatkozóan akadályoztatásokat jelentett be a felperesnek. Így a **cím1** objektum tekintetében a beléptetésből eredő akadályoztatás miatt 11,2 nap, az **cím2** és **cím3** késedeleméből eredő munkaerő-átcsoportosítás miatt 18 nap és a Völgy utca felé eső bejáratnál felmerült, meglévő burkolat szakszerűtlen rögzítése miatt 7 nap akadályoztatást jelentett be. Az **cím2** objektum esetében a felület egyenetlenségéből adódó többlet lakatos munkák miatt 23,7 nap, a szúnyogháló elhelyezése miatt 3 nap, a klíma kültéri egységeinek áthelyezése miatt 14 nap többletidőt igényelt. A **cím3** objektumnál pedig a járda vastagságából eredő pótmunka miatt 5 nap, a homlokzati felület síkfogasságából eredő többlet lakatos munka miatt 26,2 nap és a beléptetési nehézségek miatt 3,8 nap többletmunkaidőt, összesen 112 napot igényelt. A felperes a megjelölt akadályoztatásokból a **cím1**-n a beléptetésből eredő akadályoztatás miatt 11 napot és a meglévő burkolat szakszerűtlen rögzítése miatt 7 napot, **cím2**-n a szúnyogháló elhelyezése miatt 3 napot, a klíma kültéri egységeinek áthelyezése miatt 14 napot, továbbá a **cím3** kivitelezésnél a járda vastagságából eredő 5 napot, a homlokzati síkfogasságából eredő többlet lakatos munkára 13 napot és a beléptetési nehézségekre 4 napot, összesen 57 napot fogadott el.

Az alperes 2011. július 24. napján a munkát a tárgyi kivitelezés mindhárom helyszínén készre jelentette. Felek az átadás-átvételi eljárást 2011. július 26-27. napjain kezdték meg és 2011. augusztus 30. napján fejezték be.

A felperes 2012. július 4. napján kötbér terhelési értesítőt bocsátott ki, melyben tájékoztatta az alperest, hogy a kivitelezési munka a **cím1**-n 2011. június 23. napjától, **cím2**-n 2011. június 26. napjától, a **cím3**-nál pedig 2011. június 22. napjától kötbérterhes. Az alperes a felperesi kötbérigényt nem ismerte el, azt mind jogalapjában, mind összecszerűségében vitatta. Az alperes ugyanakkor előterjesztette felperes felé a pótmunkákra vonatkozó igényét összesen 8.573.096 Ft összegben. A felperes a pótmunkák egy részét elismerte, azonban azok ellenértékét nem fizette meg.

A fenti tényállás alapján az elsőfokú bíróság a felperes keresetét kisebb részben találta alaposnak. Megállapította, hogy a felek között a régi Ptk. 402. § (1) bekezdése szerinti építési szerződés jött létre. Kifejtette, hogy nem volt vitás, hogy az alperes a szerződést késedelmesen teljesítette, és nem volt vitás a késedelem ideje sem. A felek közötti vita abban állt, hogy a késedelem az alperesnek felróható-e és ha igen, akkor milyen mértékben. Erre tekintettel a felperesnek kellett bizonyítania, hogy a felek közötti szerződésből kifolyólag az általa megjelölt mértékű kötbérre jogosult, továbbá a felróható késedelemmel érintett napok számát és keresete összegét is. Az alperesnek kellett bizonyítania, hogy a felperes akadályozta a munkaterületre való belépését, amelyből eredően nem tudott szerződésszerűen teljesíteni. A beszámítási kifogása alapján az alperesnek kellett bizonyítania, hogy az általa megjelölt mértékű pótmunkadíjra jogosult.

Az elsőfokú bíróság elsőként a felperes kötbérigényét vizsgálta. A **cím1** objektum esetén a beléptetés akadályoztatása miatt az alperes által kért 11,2 kötbérmentes nappól felperes 11 napot fogadott el. Vita volt azonban 18 nap késedelem esetén, hogy az kinek a hibájából, kinek felróhatóan következett be. Nem volt vitás viszont a C épület Völgy utca felé eső bejáratánál 7 nap alperesnek fel nem róható késedelem. Az **cím2** ingatlan esetén a szúnyoghálók elhelyezésére 3 nap, és a klíma áthelyezése miatti 14 nap többletidő nem volt vitatott, de a terület egyenetlensége miatti többlet lakatos munkákból eredő 23,7 napos késedelem igen. A **cím3** objektumnál a járda miatti 5 nap és a beléptetési nehézségek miatti 4 nap késedelem nem volt vitatott, hogy felperes érdekkörében merült fel, viszont vitatott volt a homlokzati felület síkfogasságából adódó többlet lakatos munka miatt a felperes által elismert 13,2 napon túl további 13 nap késedelem.

A felperes a késedelem okaként a késedelmes alperesi munkakezdést, az alperes helyszíni eljáráson való részt nem vételét és a létszám alul szervezését jelölte meg. Az alperes pedig arra hivatkozott, hogy a felperes a projektet nem megfelelően készítette elő, a munkaterületeket annak átadását követően korlátozta, nem biztosította a napi 12 órás munkavégzést, a beléptetést nehézkesen és hosszadalmasan intézte, valamint a pót- és többletmunkák miatt többletidő szükséglet merült fel.

A felperes indítványára elrendelt szakértői bizonyítás alapján az elsőfokú bíróság azt állapította meg, hogy a projekt előkészítése megfelelő volt, a megrendelőnek kötelező tervellenőrzést jelen esetben nem kellett elvégeztetnie az építőipari kivitelezési tevékenységről szóló 191/2009. (IX.15.) Korm. rendelet 10. §-a alapján. Ezen túlmenően a homlokzat síkfogasságát nem lehet ábrázolni az érvényben lévő és az esetleges műszaki tervekkel szemben támasztott követelményeket tartalmazó jogszabály előírásait betartva. A munkaterületre való bejutás nehézségei kapcsán az elsőfokú bíróság kiemelte, hogy az ebből eredő késedelmet a felperes kötbérmentes napokban elismerte, ezt meghaladóan azonban az alperes akadályoztatást nem igazolt. Annak meghatározása pedig, hogy mely hétvégéken kívánt az alperes munkát végezni, az alperes döntési és szervezési jogkörébe tartozott, amely nem esik a felperes érdekkörébe. A tanúvallomások alapján az sem nyert megállapítást, hogy kizárólag a kísérő személyek munkaidejéhez igazodott az alperesi munkavégzés. Az nem volt vitás a felek között, hogy az **cím2** munkaterületen a felperes 2011. május 31. napját követően már biztosította a napi 12 órás munkavégzést. Az elsőfokú bíróság azt is megállapította továbbá, hogy a felperes a munkaterületen dolgozó személyek számát abban az esetben korlátozta, amikor a munkaterület zártsága nem volt megfelelően biztosítva. Alaptalannak találta az alperes azon érvelését, mely szerint a beléptetési listák ellenőrzése körében a felperes határidőt mulasztott. A nyertes ajánlattevő feladatai elnevezésű melléklet 3. pontja szerint ugyanis a listák ellenőrzési ideje minimum 30 nap, amelynek gyorsítására nem volt mód. Az a tény, hogy utóbb az alperes újabb listákat adott le, az alperes érdekkörében felmerülő körülményként értékelte. Az elsőfokú bíróság nem látta bizonyítottnak az építési szerződés 6.9. pontja, valamint 4.4. pontja alapján, hogy a garázskapu cseréjével kapcsolatos akadályoztatás a felperesnek felróható lenne.

Fentiekén túl az elsőfokú bíróság a felperes által megjelölt késedelmet okozó további körülményként a tényleges munkakezdés késedelmét, a létszám alul szervezettségét és a helyszíni szemlén való alperesi részvétel hiányát vizsgálta. Az elsőfokú bíróság jelentőséget tulajdonított annak a ténynek, hogy a felperes a beszerzési eljárás során lehetőséget biztosított az ajánlattevőknek, hogy mindhárom helyszínen bejárásos vegyenek részt, és megismerhessék a helyszín adottságait. Azzal, hogy az alperes nem vett részt a helyszíni bejárásos, veszélyeztette a teljes körű és szakszerű ajánlattétel lehetőségét. A pótmunka miatti késedelem tekintetében is kiemelt jelentősége volt a helyszíni szemlének, hiszen azonnal észlelhetők lettek volna azok a műszakilag szükséges munkák, amelyek a terv megvalósításához szükségesek. A perben kirendelt szakértő megállapítása szerint a síkfogasság és a felület egyenetlensége is észlelhető lett volna, mely esetben az alperes a szükségesnek ítélt további munkákra és munkaidő szükségletre felhívhatta volna a megrendelő figyelmét.

A perben kirendelt Batizi György szakértő szakvéleménye alapján azt is megállapította az elsőfokú bíróság, hogy az alperes által készített ütemtervek a minimális szakmai követelményeknek sem feleltek meg, mert nem tartalmazták a szakmák felsorolását, a létszámot, a tervezett munkaszüneti napokat és a napi munkavégzés tervezett időtartamát. A perben kirendelt szakértő is rámutatott arra, hogy a munkaszervezést nem csupán a rendelkezésre álló létszám és az elvégzendő feladatok időigénye határozta meg, hanem számos más tényező is, úgymint az egyes technológiai folyamatok, a létszám szakmai összetétele, a rendelkezésre álló eszközök, az időjárás, megbetegedések, stb. Az alperesi magánszakértői vélemény MPM hálós módszerével csupán azt mutatta ki, hogy az alperes a szerződés műszaki tartalmát a legoptimálisabb esetben határidőben megvalósíthatta volna, ez azonban csak egy elvi lehetőséget rögzít.

Az elsőfokú bíróság vizsgálta a pótmunkák munkaidő többletét is. Az alperes az **cím2** objektum esetén a felület egyenetlensége miatti többlet lakatos munkák idejét 23,7 napban, a **cím3** objektumnál a homlokzat síkfogasságából eredő többlet lakatos munkák idejét 26,2 napban jelölte meg. A felperes az **cím2** ingatlanál többletigényt nem fogadott el, a **cím3** homlokzat síkfogassága miatti többletidőből 13 napot fogadott el. A perszakértő úgy nyilatkozott, hogy nem számolható fel a többletidő **cím2-n** és a **cím3** objektumnál sem, mivel az alperes által megjelölt munkák többletmunkáknak minősülnek. Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy annak eldöntése, hogy adott munka többletmunka vagy pótmunka, jogkérdés és nem tartozik a szakértő kompetenciájába. A régi Ptk. 403. § (4) bekezdése és a XXXII. számú Polgári Elvi Döntés alapján a többletmunka a tervben szereplő, de a költségvetésből hiányzó munka és a műszaki szükségszerűségből elvégzett munka; a pótmunka pedig utólag megrendelt, a tervmódosítás során felmerült és elvégzett munka. Az átalányáron kötött vállalkozási szerződés jellegzetessége, hogy a vállalkozó az esetleg felmerülő többletmunkák kockázatát magára vállalja, a pótmunkák ellenértéke ezzel szemben utólag elszámolható (BH2004. 249.). A kérdéses munkák a költségvetésben, illetve a tervben nem szerepeltek, azokat az alperes a szerződés műszaki tartalmának megvalósítása érdekében, műszaki szükségesség felmerülése okán végezte el. Így megállapítható, hogy ezen munkák többletmunkának tekinthetők. A többletmunka az átalányáras szerződés esetén az alperes kockázata. A fentiekre tekintettel az alperes a kivitelezés késedelmes teljesítése alól nem tudta magát kimenteni a **cím1** építkezésen 13 napos késedelme, az **cím2** építkezésen 29 napos késedelme és a **cím3** építkezésen 24 napos késedelme tekintetében.

A szerződés szerinti kötbért az elsőfokú bíróság mérsékelte a régi Ptk. 247. § (1) bekezdése alapján. A **cím1** objektum kapcsán a napi kötbér összegét 150.000 Ft-ra, az **cím2** és a **cím3** kivitelezés tekintetében pedig napi 100.000 Ft-ra mérsékelte. Mindezek alapján a felperes javára 7.250.000 Ft

kötbért állapított meg. A kötbér után késedelmi kamat az alperes késedelembe esésének időpontjától jár, azonban a bíróság a kamatfizetés kezdő időpontját a felperes kereseti kérelméhez kötöttség okán 2012. július 21. napjában határozta meg.

Az elsőfokú bíróság ezt követően az alperes beszámítási kifogását vizsgálta. Az előzőekben már kifejtettek alapján a felperes által is elismert 2.653.800 Ft + áfa összegű pótmunka elvégzését találta csak megalapozottnak. A felperes javára megállapított kötbér igénybe az alperes felé fennálló felperesi bruttó 3.370.326 Ft-ot beszámítva állapította meg a felperesnek járó kötbér összegét 3.879.674 Ft-ban és kamataiban.

Az elsőfokú bíróság kifejtette továbbá, hogy a perben beszerzett szakvélemény a régi Pp. 182. § (3) bekezdése alapján nem volt homályos, hiányos, a magánszakvéleménnyel azt ütköztette, így új szakértő kirendelésére nem volt szükség.

A felperes részlegesen - 12,5 %-ban - lett pernyertes, a perköltségekről az elsőfokú bíróság a régi Pp. 81. § (2) bekezdésre hivatkozással rendelkezett.

Az elsőfokú bíróság ítéletével szemben az alperes terjesztett elő fellebbezést, amelyben az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását, a felperes keresetének teljes egészében történő elutasítását és a felperes perköltségben marasztalását kérte.

Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság megsértette a régi Pp. 206. §-át, valamint a 3. § (3) bekezdését. A saját maga által kiosztott bizonyítási tehertől eltérően alkalmazta a bizonyítatlanság jogkövetkezményeit. Figyelmen kívül hagyta, hogy a felperes egyáltalán nem bizonyította a késedelmi kötbér követelésének az összepszerűségét. Az alperesnek felróható késedelmes napok számát a felperes egyoldalú nyilatkozata alapján állapította meg függetlenül attól, hogy a kiosztott bizonyítási teher szerint a felperesnek kellett volna bizonyítania a felróható késedelmes napok számát. A perbeli esetben a felperes bizonyításának sikertelensége az alperest terhelte. Kiemelte, a kötbér mérséklésére is csak akkor kerülhetett volna sor, ha a kötbér jogalapja és összepszerűsége egyaránt bizonyított lenne. A fentiekben túl az elsőfokú ítéletben több ténybeli, illetőleg jogi tévedés is található, amelyre nyilatkozata szerint a fellebbezés kiegészítése keretén belül fog kitérni.

A felperes fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását és az alperes perköltségben marasztalását kérte. Álláspontja szerint az alperesi késedelem, a késedelem objektív ténye, a késedelmi kötbér jogalapja, az alperes nem szerződés szerű teljesítése, valamint a késedelmi kötbér összege a felek előadásai, az okirati bizonyítékok, a tanúbizonyítás, illetve a perbeli szakértők szakvéleménye alapján az elsőfokú eljárásban megfelelően tisztázásra került. Nézete szerint az elsőfokú bíróság ítéletének indokolása helytálló. A 2013. július 27-én tartott tárgyaláson a régi Pp. 3. § (3) bekezdése alapján tájékoztatta az elsőfokú bíróság a felperest a bizonyítási kötelezettségeiről. Az alperes beszámítási kifogásával kapcsolatosan azonban az alperesnek kellett bizonyítania, hogy a kifogásban megjelölt mértékű pótmunkadíjra jogosult. A felperes a ráeső bizonyítási kötelezettségének eleget tett, keresetének mind jogalapját, mind összepszerűségét bizonyította.

Az alperes a fellebbezésének kiegészítésében újólá arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság a perben kiosztott bizonyítási tehertől eltérően értékelte a bizonyítás eredményét, amely szükségszerűen az ítélet megalapozatlanságát eredményezi. A felperes nem bizonyította a kötbér alapját képező késedelmes napok számát. Az pedig kirívóan okszerűtlen mérlegelést eredményezett, hogy kifejezett alperesi vitatás ellenére a felperes egyoldalú nyilatkozata alapján állapította meg az

elsőfokú bíróság az alperesnek felróható késedelmes napok számát. A bizonyítottság hiányát a felperes terhére kellett volna értékelni a bizonyítási teher alapján. A felperes nem bizonyította, hogy az általa megjelölt kötbérmentes napok száma lefedte az egyes munkaterületekre való beengedések késedelmét. E körben a felperes szakértői bizonyítási indítványt sem terjesztett elő.

Kiemelte, hogy tanúvallomásokkal támasztotta alá (N. Zs., Gy. J.), hogy a kísérők munkaidejének lejártakor a munkaterületet el kellett hagyniuk az alperes embereinek. Ehhez képest érthetetlen, hogy mi alapján állapította meg azt az elsőfokú bíróság, hogy ennek tényét kétséget kizáró módon nem támasztotta alá. Értelmezhetetlen az elsőfokú bíróságnak a napi 12 órás munkavégzés kapcsán kifejtett álláspontja is. Kétséges, hogy a befejezési határidő vállalásakor a munkaterületre való bejutás nehézségeit, hogy értékelhette volna az alperes, mikor arról csak később szerzett tudomást. Rámutatott arra, hogy lehetetlen bizonyítani, hogyha napi 12 órában lehetősége lett volna munkát végezni, akkor 12 órát dolgozott is volna. Azt viszont lehet és igazolta is az alperes, hogy az általa alkalmazott létszám a napi 12 órás munkavégzés mellett el tudta volna végezni a munkát.

Sérelmezte, hogy a perbeli szakértői vélemény kiegészítése elmaradt, mert a perszakértő nem adott választ arra a kérdésre, hogy az általa elvégzett pótmunkák összege 2011-es árszínvonalon mennyi. Hivatkozott arra is, hogy a szakértő önkényesen többletmunkának minősítette azon pótmunkákat is, amelyeket a felperes maga is pótmunkának ismert el. Ezt a az ellentmondást az alperes volt kénytelen magánszakértői véleménnyel pótolni.

A fellebbezés nem alapos.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét csak a fellebbezési kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között vizsgálta a régi Pp. 253. § (3) bekezdése alapján. A régi Pp. 247. § (2) bekezdése szerint a fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet az elsőfokú ítéletnek fellebbezéssel, illetőleg csatlakozó fellebbezéssel nem érintett részére nem lehet kiterjeszteni. Minderre tekintettel fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett az elsőfokú ítéletnek a kötbért elutasító rendelkezése. Az alperes 96. sorszám alatt előterjesztett fellebbezése nem érintette az alperes beszámítási kifogásának elutasított részét. A határidőben előterjesztett fellebbezés csak a felperes által érvényesített és az elsőfokú bíróság által megítélt kötbérre, annak jogalapjára és összegére terjedt ki. A másodfokú tárgyalást megelőző napon érkezett fellebbezés kiegészítésében az alperes sérelmezte a beszámítási kifogása (a pótmunka díjának megfizetésére irányuló igénye) részbeni elutasítását is. A fellebbezését azonban erre nézve már nem terjeszthette ki a régi Pp. 247. § (2) bekezdése alapján.

Az alperes fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a felperes kötbér követelésének elbírálása körében az elsőfokú bíróság megsértette a régi Pp. 206. §-át, valamint a 3. § (3) bekezdését. Arra az alperes helyesen hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróságnak a 9. sorszámú jegyzőkönyvbe foglalt a régi Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatása nem volt teljesen helytálló. A kötbér fizetését vállaló kötelezett felróhatóságát ugyanis nem a jogosultnak kell bizonyítania, hanem a kötelezett mentheti ki magát a kötbér felelősség alól a vétlensége, vagyis annak bizonyításával, hogy a kötbérrel szankcionált szerződésszegés (késedelem) elkerülése érdekében úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ennek megfelelő bírói gyakorlatot tükrözi a BH2015. 224. számú jogeset is. Ezt a hiányosságot azonban az elsőfokú bíróság utóbb, a 82. sorszámú jegyzőkönyvbe foglalt tájékoztatással pótolta. Fontos azonban kiemelni azt is, hogy az alperes tisztában volt bizonyítási kötelezettségével, amit a 81. sorszámú beadványa 4. oldalán alulról a 3. bekezdésben ki is fejtett. Itt arra a bírói gyakorlatra utalt, mely szerint akkor mentesül a kötbérfizetési kötelezettség alól, ha bizonyítja, hogy a késedelem bekövetkezése vonatkozásában őt

felróhatóság nem terheli. Ezt álláspontja szerint a perben bizonyította, mert igazolta, hogy a ténylegesen felvonultatott létszámmal határidőben végzett volna a szerződés szerinti munkákkal.

A fent kifejtettekre tekintettel az elsőfokú bíróság nem követett el olyan lényeges eljárási szabálysértést, amely miatt az elsőfokú bíróság ítéletét a régi Pp. 252. § (2) bekezdése alapján hatályon kívül kellett volna helyezni. Az elsőfokú bíróság a régi Pp. 3. § (3) bekezdése szerinti tájékoztatását a 82. sorszámú jegyzőkönyv tartalma szerint kiegészítette, pontosította így alaptalanul hivatkozott az alperes arra, hogy az elsőfokú bíróság a saját maga által kiosztott bizonyítási tehertől eltérően alkalmazta a bizonyítatlanság jogkövetkezményeit.

Az elsőfokú bíróság mérlegelése nem sértette a régi Pp. 206. § (1) bekezdésében foglaltakat. A tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapította meg, a bizonyítékokat okszerűen értékelte. Az igazságügyi szakértő szakvéleménye alapján állapította meg, hogy a projekt előkészítése megfelelő volt, mind az ajánlattételi felhívás, mind azok mellékletei alkalmasak voltak arra, hogy azok alapján megfelelő vállalkozói árajánlatot lehessen adni. A 2011. március 2. napján történő munkaterület átadás ellenére az alperes az **cím2** munkaterületen 2011. április 13-ával, a **cím1** munkaterületen 2011. április 19-ével, a **cím3** munkaterületen pedig 2011. április 20-ával kezdte csak meg a munkát. A beléptetési listák ellenőrzése körében a felperes határidő mulasztást - az elismert 5 napon túl - nem követett el, hiszen ajánlattételi felhívásban szerepelt, hogy a listák ellenőrzési ideje minimum 30 nap, a gyorsítására pedig nincs mód. Az **cím2** munkaterületen 2011. június 1. napjától biztosította a felperes a napi 12 órás munkavégzést. A felperes a munkaterületen dolgozó személyek számát abban az esetben korlátozta, amikor a munkaterület zártsága nem volt megfelelően biztosítva. Ez az előírás az ajánlattételi felhívás „Nyertes ajánlattevő feladatai” elnevezésű melléklet 1. pontjában került rögzítésre, a 2. pont alapján pedig az alperesi dolgozók csak kísérők jelenlétében dolgozhattak az objektumon. Az elsőfokú bíróság helyesen mutatott rá arra, hogy az alperes a szerződésben is tudomásul vette, hogy a munkaterületet nem kizárólagosan használja. Az átvett és megfelelően lehatárolt munkaterületet az alperes később megnyitotta, amelynek okán a munkavégzést csak kísérő jelenlétében folytatódhatott tovább. Az alperes már a szerződéskötéskor tehát tisztában volt ezen speciális körülményekkel. Az elsőfokú bíróság ezért a munkaterület nyitottságát az alperes érdekkörében felmerülő okként értékelte, ezért a felróhatóság alóli kimentése nem volt megalapozott.

Az elsőfokú bíróság nem sértette az okszerű mérlegelés követelményét akkor sem, amikor a perbeli tanúvallomások, a ki- és beléptetési dokumentumok, valamint az építési napló adatai alapján úgy foglalt állást, hogy azok nem támasztják alá kétséget kizáró módon, hogy az alperesi dolgozóknak minden esetben kizárólag a kísérő munkaidejének lejárata miatt, nem pedig munkaszervezési okok miatt kellett előbb távozniuk a munkaterületről. Amennyiben az építési naplóban az alperes minden korábbi eltávozást - annak oka megjelölésével - feltüntetett volna, úgy a bizonyítási kötelezettségének e körben eleget tudott volna tenni.

Az esetleges pót- és többletmunkákból eredő többletidő körében az elsőfokú bíróság nyomatékkel értékelte a helyszíni szemlén való alperesi részvétel hiányát. A szakértői megállapítások alapján okszerűen jutott arra a következtetésre, hogy a helyszíni szemléről történő távolmaradásával az alperes megfosztotta magát attól, hogy felmérje a kivitelezés lehetőségét, a felvonulási területet, a beruházást érintő épületrészeket, a beléptetés körülményességét, valamint azt, hogy a rendelkezésre bocsátott kiviteli tervek alapján a beruházás megvalósítható-e. A helyszínen azonnal észrevehetőek lettek volna azok a műszakilag szükséges munkák, amelyek a terv megvalósításához elengedhetetlenek voltak. A perbeli szakértő megállapítása szerint a síkfogasság és a felület

egyenetlensége is észlelhető lett volna. Ezek miatti többlet lakatos munkákra elszámlolt idő már ekkor nyilvánvaló lett volna. A teljesítési határidőt az alperes erre tekintettel adhatta volna meg.

Arra is helyesen utalt az elsőfokú bíróság Batizi György szakvéleménye alapján, hogy az alperes által készített ütemtervek a minimális szakmai követelményeknek sem feleltek meg, mert nem tartalmazták a szakmák felsorolását, a létszámot, a tervezett munkaszüneti napokat és a napi munkavégzés tervezett időtartamát. Az alperes által csatolt magánszakértői vélemény MPM hálós módszerével csupán azt mutatta ki, hogy az alperes a szerződés műszaki tartalmát a legoptimálisabb esetben megvalósíthatta volna. Az elvi lehetőség azonban nem alkalmas arra, hogy az alperes a felróhatóság hiányát bizonyítsa. Még a szükséges létszám rendelkezésre állása mellett sem lehet azonban megállapítani, hogy az alperes munkaszervezése alapján a kivitelezést a tényleges munkakezdéstől a szerződéses határidőig terjedő időben befejezte volna, és csak a felperesnek felróható akadályoztatás és pótmunka miatti késedelem vezetett volna az alperes késedelmes teljesítéséhez. Az elsőfokú bíróság helyesen utalt arra, hogy az alperes maga sem használta ki a hétvégi munkavégzési lehetőségeket, a munkaszervezést pedig nem csupán a rendelkezésre álló létszám és az elvégzendő feladatok időigénye határozza meg, hanem számos más tényező is, úgymint az egyes technológiai folyamatok, az ehhez szükséges szakmai létszám, a rendelkezésre álló eszközök, az időjárás, a megbetegedések és számos más tényező.

Mindezen tények és körülmények értékelése során az elsőfokú bíróság nem sértette meg a régi Pp. 206. § (1) bekezdésében írt kötelezettségét.

A perköltség viseléséről szóló rendelkezések körében az elsőfokú bíróság ítéletében szereplő, a régi Pp. 81. § (2) bekezdése nyilvánvaló elírás. A perköltségekről az elsőfokú bíróság a pernyertesség-pervesztesség arányában rendelkezett, ami nyilvánvalóan a régi Pp. 81. § (1) bekezdése szerinti elszámolást takar. Ennek megfelelően nem volt indokolt az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatása a perköltség körében sem.

A fent kifejtettekre tekintettel a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, megfellebbezett rendelkezéseit pedig a régi Pp. 253. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

Az alperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért a másodfokú eljárásban felmerült költségeit maga köteles viselni, valamint köteles a felperes másodfokú perköltségét is megfizetni a régi Pp. 78. § (1) bekezdése alapján. A felperes másodfokú perköltsége az őt képviselő jogtanácsos munkadíjából állt, amelyet a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § (2) bekezdés a) pontja és (5) bekezdése alapján állapított meg.

Budapest, 2018. június 13.

Dr. Pestovics Ilona s.k.
a tanács elnöke

Dr. Darákné dr. Nagy Szilvia s.k.
előadó bíró

Dr. Csóka István s.k.
bíró

A kiadmány hitelül:
tisztviselő

